
Sandro KNEZOVIĆ
Iva KORNFELN

EUROPSKA UNIJA
KAO GLOBALNI
ČIMBENIK
SIGURNOSTI
I VAŽNOST
STABILNOSTI
JUGOISTOČNE
EUROPE

PROCES IZGRADNJE ZAJEDNIČKE VANJSKE I SIGURNOSNE POLITIKE EU-a

---

Jasno je kako je sama ideja europskog integriranja u svojoj osnovi nastala kao rezultat potrebe za unaprjeđenjem gospodarske suradnje i što uspješnijim oporavkom europskih gospodarstava u poslijeratnome razdoblju. Stanje u kojem se našao europski kontinent nakon završetka Drugoga svjetskoga rata nametalo je potrebu razrade okvira za dugoročnu stabilizaciju kontinenta i održiv gospodarski razvoj na njemu.

Ipak, čak i kad se to razmatra u gospodarskome kontekstu, sama činjenica da su se tražili modaliteti za dugoročnu stabilizaciju Europe, u bilo kojem smislu, naglašava političko-sigurnosni koncept barem u određenoj mjeri. Nadalje, uzimajući u obzir političku esenciju Europske zajednice za ugljen i čelik,¹ jasno je kako se radi o svojevrsnom obliku institucionalizacije suradnje Francuske i Njemačke, kao osnove za osiguranje stabilnosti *Starog kontinenta*, što dovoljno govori o tome da se proces europskog integriranja, čak ni u samoj inicijalnoj fazi, ne može tretirati isključivo kao ekonomski fenomen.

Na određeni se način može zaključiti kako se ta stabilizacijska dimenzija procesa europskog integriranja pokazuje u pravome svjetlu u proteklih nešto više od pola stoljeća, kada dio *Starog kontinenta*, tada i poslije njime obuhvaćen, bilježi period karakteriziran izostankom sigurnosnih disfunkcija i kontinuiranim prosperitetom. Stoviše, spomenuti period stabilizacije i mira sve se više,

---

1 Europska zajednica za ugljen i čelik, kao međunarodna organizacija, formirana je s ciljem dugoročne stabilizacije Zapadne Europe i izbjegavanja bilo kakva obnavljanja sukoba u poslijeratnom periodu i utemeljenja zajedničkog tržišta za spomenute sirovine. Njezino je formiranje predložio tadašnji francuski ministar vanjskih poslova Robert Schuman (9. svibnja 1950. godine). Ako se vodi računa o važnosti ugljena i čelika kao industrijskih sirovina, kao i o značaju regija na granici Francuske i Njemačke bogatih njima, na taj se način stvara okruženje u kojem je bilo kakav oružani sukob ne samo nezamisliv nego i ekonomski neprovediv.

unatoč raznim poteškoćama koje ga prate, označava kao glavni dokaz uspješnosti procesa europskog integriranja, ali i legitimacija ulaganja energije u njegov razvoj u budućnosti.

Osvrćući se na samu ideju o zajedničkoj vanjskoj politici tadašnje Europske zajednice, korisno je naglasiti kako je ona postojala i u doba Hladnoga rata. Ipak, proces razvijanja mehanizama donošenja odluka na europskoj razini, da i ne govorimo o mehanizmima implementacije, nije se u tome periodu razvio pretežno zbog dvaju glavnih razloga.

Prije svega, za razliku od harmonizacije na područjima kao što su znanost i istraživanje, transport ili obrazovanje, spomenuti proces na području vanjske i sigurnosne politike podrazumijeva dalekosežne posljedice za pitanje nacionalnog suvereniteta u vrlo važnoj sferi, što zasigurno nije doprinosilo njegovoj prihvatljivosti, brzini i uspješnosti provođenja.²

S druge strane, bipolarni model međunarodnih odnosa koji je jasno određivao odnose u globalnom smislu, *de facto* dijeleći svijet na interesne zone Varšavskog i NATO saveza, također je pridonio *podjeli uloga* unutar svakog od spomenutih saveza, osobito kad se radi o području vanjske i sigurnosne politike. U tome je pogledu evidentna bila dominacija NATO saveza s SAD-om na čelu, pa praktički nije postojala realna mogućnost za razvijanje zasebnoga europskog sigurnosnog mehanizma.

Spomenuti razlozi mogu se tretirati presudnima i za neuspjeh inicijative formiranja Europske obrambene zajednice (*European Defence Community – EDC*) 1954. godine. Naime, radilo se o planu koji je trebao predstavljati odgovor na američke zahtjeve za postupnim ponovnim naoružavanjem njemačke vojske, čime bi se osnažio njezin potencijal u slučaju sukoba s Istočnim blokom, a podrazumijevao je stvaranje paneuropske vojske podijeljene na nacionalne komponente, sa zajedničkim institucijama, upravljačkim strukturama i proračunom.

Ipak, već početkom sedamdesetih godina prošloga stoljeća inicira se ideja o razvoju tzv. 'Europske političke suradnje' (*European Political Co-operation – EPC*) s ciljem harmonizacije pozicija putem konzultacija u okviru redovnih sastanaka ministara vanjskih poslova i politič-

2 Naime, u to je doba još uvijek prevladavala tradicionalna interpretacija suvereniteta, koja je isključivala bilo kakve fleksibilne nadnacionalne okvire za donošenje odluka i njihovu implementaciju na području vanjske i sigurnosne politike. Osim toga, u to je vrijeme u Europi još uvijek bilo evidentno 'sudaranje' nacionalnih interesa nekih utjecajnijih zemalja članica, pa je teško bilo zamisliti njihovu značajniju harmonizaciju i definiranje zajedničkih, nadnacionalnih prioriteta.

kih direktora u tim ministarstvima. Daljnje intenziviranje suradnje, ali i njezino sadržajno produblavanje koje je počelo podrazumijevati i donošenje nekih konkretnih zajedničkih odluka, dovelo je do formiranja dobro poznate Trojke početkom osamdesetih godina, što je formalizirano Jedinstvenim europskim aktom (1986. godine), utvrđivanjem pravnog statusa toga tijela i formiranjem glavnog tajništva pod izravnim autoritetom Predsjedništva EZ.

Promjena dinamike međunarodnih odnosa, ali i samog procesa europskog integriranja, nakon pada Berlinškog zida nameće neka nova pitanja vezana uz sam sadržaj 'europskog projekta' te implicira potrebu pojavljivanja političke i sigurnosne dimenzije spomenute u novome geostrateškom kontekstu. U skladu s tim Ugovorom iz Maastrichta (1992. godine) formira se Europska Unija (EU) sa svojim političkim identitetom, utemeljena na tzv. tri stupa, od kojih je jedan zajednička vanjska i sigurnosna politika (ZVSP). U usporedbi s dotadašnjom europskom političkom suradnjom ZVSP predstavljala je značajno unaprjeđenje prije svega zbog tri razloga:

- obuhvaćala je sva područja vanjske i sigurnosne politike, uključujući 'eventualno definiranje zajedničke obrambene politike'
- zahtijevala je od zemalja članica 'osiguravanje usklađenosti nacionalnih politika sa zajedničkim pozicijama'
- kreirala je novi pravni instrument – 'Zajedničku akciju' (*Joint Action*) – čime se omogućila mobilizacija finansijskih resursa EU-a.³

Međutim, kriza u bivšoj Jugoslaviji na najbolji je mogući način pokazala nedovoljnu razvijenost novoformiranih mehanizama odlučivanja i djelovanja na tako osjetljivom području kao što je vanjska i sigurnosna politika, što je stimuliralo EU na daljnji razvoj na tome području. U tome smislu Ugovor iz Amsterdama (1997. godine) predstavlja korak naprijed, najviše zbog toga što se njime utemeljuje institucija Visokog predstavnika EU-a za ZVSP,⁴ što na svojevrstan način doprinosi njezinoj vizibilnosti u međunarodnoj areni i značaju uopće te osiguranju njezina

3 Za detalje vidi – *Brief Guide to the European Security and Defence Policy (ESDP)*, Permanent Representation of France to the European Union Political and Security Committee, Brussels, 2005.

4 Na mjesto visokog predstavnika EU-a za ZVSP na Samitu Europskog vijeća u Kölnu (1999. godine) izabran je bivši španjolski ministar vanjskih poslova i glavni tajnik NATO saveza – Javier Solana, a mandat mu je produžen na sljedećih pet godina na Samitu Europskog vijeća u Bruxellesu (2004. godine).

kontinuiteta neovisno o polugodišnjoj rotaciji predsjedništva. Osim toga, tim se Ugovorom značajno šire ovlasti Europskog vijeća na području vanjske i sigurnosne politike te ono započinje praksu oblikovanja smjernica. Na temelju spomenutog Ugovorom iz Nice (2001. godine) institucionalizirano je Političko i sigurnosno vijeće (*Political and Security Council – PSC*) koje ima zadatak definiranja politika EU-a na području ZVSP-a te je formalno inaugurirana i nova komponenta spomenute politike – Europska sigurnosna i obrambena politika (ESOP), čime su konačno definirani operativni mehanizmi na tome području. Na temelju toga EU počinje provoditi različite mirovne misije, ne samo u bližem okruženju nego i diljem svijeta, te postupno postaje aktivan sudionik u procesu osiguranja mira i sigurnosti na globalnom planu.⁵

Sama ESOP, kao posebna komponenta ZVSP-a, razvijala se od sredine prošlog desetljeća zahvaljujući činjenici da je EU, poučena neuspjehom u bivšoj Jugoslaviji, ‘došla do zaključka’ da osim administrativnog okvira za uspješnost takve politike mora postojati politička volja zemalja članica i provedbeni kapaciteti, zbog čega su na francusko-britanskom Samitu u St. Mallou (1998.) određeni temelji ESOP-a.⁶

Jedno od važnih pitanja u osiguranju uspješnog provođenja novodefiniranih politika jest stvaranje preduvjeta za njihovu operacionalnost uz racionalizaciju i minimaliziranje troškova. U tome smislu, imajući u vidu činjenicu da je velik broj zemalja članica EU-a ujedno i dijelom NATO saveza, s ciljem izbjegavanja udvostručavanja operativnih mehanizama i troškova, potpisan je tzv. Berlin Plus sporazum⁷ (2002. godine) čime se kolektivni operativni kapaciteti NATO saveza stavljaju na raspolaganje EU-u u misijama u kojima NATO ne sudjeluje.

Ipak, osiguranjem operacionalnosti ESOP-a nije u potpunosti završen proces njegova formiranja kao politike, najviše zbog činjenice da ona kao takva nije imala ‘doktrinarni oslonac’ ni u jednom političkom dokumentu koji bi mogao ponuditi odgovarajući okvir za njezinu interpretaciju, odnosno određeni oblik legitimacije. Kao što je i uvriježeno u procesu europskog integriranja, svaki formalni potez s du-

5 Osim misija ESOP-a u jugoistočnoj Europi – *Concordia i Proxima* u Makedoniji, *Althea i EUPM* u Bosni i Hercegovini te *Eulex* na Kosovu – EU je pokrenula misije u Kongu, Sudanu, Indoneziji (Aceh) itd.

6 Spomenuti je samit nedvojbeno predstavljao prekretnicu u razvoju ESOP-a, prije svega zbog toga što se po prvi put konkretno govori o ‘prikladnim strukturama koje bi osigurale kapacitet za samostalne akcije utemeljene na kredibilnim vojnim snagama’.

7 Detalje vidi na službenoj stranici NATO saveza – http://www.nato.int/shape/news/2003/shape_eu/se030822a.htm

goročnim učincima ima svoj razlog u praktičnoj realnosti, pa je tako i donošenje Europske sigurnosne strategije⁸ (prosinac 2003. godine) motivirano 'gorkim iskustvom' nekoordinacije i razjedinjenosti u pitanju vojne intervencije u Iraku. Spomenuta strategija, usvojena od Europskog vijeća na prijedlog Visokog predstavnika za ZVSP, definirala je glavne izazove za europsku sigurnost i modalitete suočavanja s njima te je na taj način, u institucionalnom, doktrinarnom i implementacijskom smislu, finaliziran proces stvaranja preduvjeta za afirmiranje EU-a kao političko-sigurnosnog faktora na globalnom planu. Naravno, sve je navedeno značajno doprinijelo legitimitetu EU-a uopće te unaprijedilo njezinu suradnju s raznim međunarodnim organizacijama koje se bave *peace-keeping* aktivnostima u svijetu.

Međutim, bez obzira na zavidan napredak koji je na tome području postignut u posljednjih nekoliko godina, racionalna evaluacija dosadašnjeg učinka dovodi do zaključka kako je ESOP još uvijek u procesu razvoja, ponegdje čak i u eksperimentalnoj fazi. Funkcionirajući na principu *learning by doing*, susreće se s mnogim poteškoćama u provođenju temeljnih zadaća te je jasno da se teško može govoriti o 'završenom projektu'.

Na najveće izazove nailazi upravo u strateški iznimno važnoj jugoistočnoj Europi gdje se, kombiniranjem mehanizama ESOP-a i kondicionalnosti u okviru politike proširenja, pokušava postići dugoročna stabilnost te je upravo zbog toga preporučljivo detaljnije proučiti efikasnost spomenutih politika EU-a na ovim prostorima.

ZAJEDNIČKA VANJSKA I SIGURNOSNA POLITIKA EU-a I JUGOISTOČNA EUROPA

Prostor jugoistočne Europe stoljećima je bio poprište krvavih sukoba, nestabilnosti i političke nesigurnosti. Tako je jugoistočna Europa samo u 20. stoljeću doživjela pet ratova. Posljednji je rat trajao gotovo cijelo desetljeće i imao je posljedice golemih razmjera. Kraj ere komunizma u toj regiji zatekao je i na neočekivan način izazvao europsku političku elitu, a samim time i tadašnju Europsku zajednicu. Primjer raspada bivše Jugoslavije može se vidjeti kao jedan od najvećih izazova kako diplomatske tako i sigurnosne i obrambene politike Europske Unije. Zbog neiskustva u takvim sukobima za Europsku se Uniju nametalo jedino moguće rješenje postojeće krize – očuvanje jedinstvene Jugoslavije. Međutim, sve lošije i lošije stanje u

---

8 Cjelovit tekst strategije vidi na – <http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>

regiji s vremenom je jasno pokazalo kako je takvo rješenje krize nemoguće.

U krizu jugoistočne Europe međunarodna se zajednica bila prisiljena umiješati. Ujedinjeni su narodi 1992. godine organizirali najveću mirovnu operaciju u povijesti postojanja institucije. Međutim, iako prisutni na tom području s više organizacija (UNPROFOR, KFOR, IFOR, SFOR – kao organizacijama mirovnih snaga), UN-ove i NATO-ve akcije nisu urodile očekivanim rezultatima. Jedan od razloga svakako je bila i neodređenost mandata mirovnih snaga koja je sprečavala svaku odlučniju intervenciju. Time je vjerodostojnost međunarodnih organizacija (a napose UN-a) bila nadasve poljuljana, a propusti su imali dalekosežne posljedice (pad Srebrenice – označene od nizozemskih mirovnih trupa kao “sigurna zona”, koji je kao posljedicu imao pad kompletne nizozemske vlade).

Osim pomanjkanja iskustva i čvrstog jednoglasnog stava vanjske i obrambene politike sukob je zatekao članice Unije nepripremljene prema državama novonastalih demokratskih poredaka. Bez instrumenata kojima bi se riješila kriza Unija se našla u vrlo nezahvalnoj poziciji u kojoj je bila prisiljena na bilo koji način reagirati u rješavanju jugoslavenskog pitanja. S pomanjkanjem iskustva pojedine kratkoročne akcije u sukobu nisu bile konzistentne i nisu imale dugoročna rješenja. Ujedno su ta kratkoročna rješenja bila nefleksibilna i zatvorena za sve daljnje pogodbe. Sve do tada poduzete akcije pokazale su se kao reakcije na događaje, a ne na njihovo iniciranje.

Kao pokazatelj “labilnosti” zajedničke vanjske politike Europske Unije svakako se može spomenuti jedan značajan događaj – “njemačko političko ograđivanje” od politike Unije (tada još uvijek Europske zajednice) i primjenu nacionalne (vanjske) politike u najavi priznavanja neovisnosti Hrvatske potkraj 1991.

Međutim, najveći test funkcionalnosti zajedničke vanjske politike koji je Europska Unija “polagala” bio je slučaj Kosova. Zbog prepreka u postizanju jednoglasnog rješenja priznavanja samostalnosti Kosova, Europska je Unija nažalost dokazala da većina zemalja članica još uvijek razmišlja lokalno – u nacionalnim političkim okvirima (ono što je konstruktivno rješenje za njihovu državu), a ne globalno – na razini Unije kao cjeline (ono što je konstruktivno rješenje za Uniju).

Razlozi “pasivnosti” u politici prema pitanjima bivše Jugoslavije mogu se iščitati iz nedostatka kohezijske politike, nedostatka odlučnosti, te nepostojanja instrumenata za rješavanje te krize. Ti sukobi izvan iskustva razvijenih demokracija doveli su do obrata i razvoja zajedničke vanj-

ske politike EU-a zbog izravnih prijetnji stabilnosti i miru. Međunarodna se zajednica bila prisiljena umiješati jer se stvari nisu poboljšavale (prethodno spomenute mirovne operacije). NATO-vo bombardiranje Srbije 1999. godine bilo je ujedno i pokazatelj nedostatnosti instrumenata vanjske politike EU-a prema zemljama jugoištočne Europe, podupirući tezu kako gotovo ni jedan sukob ne može proći bez intervencije Sjedinjenih Država (koje su i ovaj put potvrdile status svjetske velesile).

Tadašnji ministar vanjskih poslova Republike Njemačke Joscha Fisher istaknuo je dvije najvažnije greške Europske Unije u rješavanju (tj. nerješavanju) tog pitanja:

1. Koncentriranost na posljedice sukoba, a ne na izvor konflikta i
2. Rješavanje problema individualno (kao zasebno područje) u odnosu na sve druge sukobe u Europi.⁹

Dvije krizne zone pogodovala su i uvjetovale kompletan zaokret u vanjskoj politici EU-a. To je naravno Kosovo i specifično pitanje Bosne i Hercegovine. Važno je spomenuti 1997. godinu kada je propuštena još jedna prilika za mirnim rješavanjem sukoba u Albaniji. Nakon toga su izdvojena dva glavna cilja politike prema jugoištočnoj Europi: održati mir u regiji putem uspostavljanja mehanizma za sprečavanje sukoba i kreiranje dugoročnog i samoodrživog političkog rješenja za regionalnu stabilizaciju i suradnju.¹⁰

Značajan napredak u politici prema regiji postignut je u studenom 2000. godine na Samitu u Zagrebu gdje su se sastala europska “petnaestorica” i predstavnici država jugoištočne Europe. Tim se samitom državama jugoištočne Europe jamčila europska perspektiva uz uvažavanje individualnih postignuća svake pojedine na putu u EU. Kako je toj regiji bila nužna financijska pomoć, ona je također bila uključena u značajne programe financiranja kroz europski fond CARDS (iznos tog fonda bio je otprilike 5 milijuna eura dan na razdoblje od 2001. – 2006. godine).

Jedan od glavnih instrumenata za dugoročnu stabilizaciju jugoištočne Europe bio je (i jest) Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju.

Zaključivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju uspostavljao se ugovorni odnos između zemlje koja je potencijalna članica EU-a i Europske Unije. Sporazum je

9 Rudi Guraziu (2008.), “European Union Foreign Policy Making towards the Western Balkans: Lessons learned”, str. 47, §179, 182.

10 Baier, Stephan (2004.), “Proširenje Europe na istok: najveći izazov za Europu”.

predstavljao (i predstavlja) pravni temelj odnosa potencijalne članice i Europske Unije, te omogućuje postupne pripreme za ostvarenje njezina punopravnog članstva u Uniji.

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju težio je prevenciji budućih sukoba te nastojao uspostaviti i osnažiti demokratski višestranački politički sustav, te samoodrživo tržišno gospodarstvo u zemljama jugoistočne Europe. Tim se dokumentom ujedno i željela stvoriti tzv. "kultura prevencije" kako bi se po tom modelu ubuduće rješavale potencijalne krizne situacije. Od 2000. godine politika Unije prema regiji napredovala je u velikoj mjeri, prihvaćajući krive procjene iz 90-ih i učeći na njima. Ti su događaji pogodovali tome da je 2001. uspješno riješena makedonska kriza.

Godina 2004. bila je važna kao prekretnica za Europsku Uniju; nakon primanja 10 novih članica postsocijalističke Europe u članstvo Unija je postala značajan subjekt međunarodnih odnosa, sada s dva puta više stanovnika od Sjedinjenih Američkih Država. Time Unija postaje jedan od globalnih svjetskih faktora na području obrane i sigurnosti te počinje značajnije kontribuirati u rješavanju svjetskih problema. Proširenjem na nove članove svoje zajednice EU je dobila priliku proširiti svoje političko djelovanje. To je proširenje na istok značilo kraj zapadne Europe kao zatvorene oaze i kraj izoliranoga zapadnoeuropskog modela. Također su se proširenjem Unije proširila i potencijalna tržišta, te je Unija s 450 milijuna stanovnika postala najveća trgovačka zajednica svijeta.

Treba spomenuti i dva sastanka na kojima je došlo do značajnog zaokreta u planovima vezanim uz jugoistočnu Europu – bio je to sastanak u Helsinkiju 2003. te iste godine u Solunu. Iako su već prije izrađivani planovi vezani uz jugoistok Europe, tek je na spomenutim sastancima došlo do značajnijih promjena u političkom smislu. Riječima tadašnjeg predstavnika za proširenje Günthera Verheugena "Europska je Unija proces. I proces se nastavlja" – zaključio je aludirajući na sva daljnja proširenja Unije. Konferencija u Solunu bila je posljednja stepenica za jugoistočnu Europu u njezinu nastojanju da se približi Europskoj Uniji; na konferenciji je Europsko vijeće po prvi put objavilo da u potpunosti podupire ulazak regije u Uniju.

* * *

Međutim, to veliko proširenje Unije na Istok otvorilo je prostor institucionalnim problemima u funkcioniranju EU-a. U akademskim se krugovima ponovno otvara dobro poznata debata o odnosu između proširenja i produbljivanja integracije unutar Unije ("Is widening threatening the

deepening?“).¹¹ EU je pokušavala i nadalje pokušava naći primjereno rješenje za funkcioniranje proširenja Unije. Ipak, problemi oko usvajanja Europskog ustava i ratifikacije Lisabonskog sporazuma upućuju na zaključak da ti institucionalni problemi Unije nisu u potpunosti riješeni. Spomenuti problemi ujedno i negativno utječu na buduća proširenja, te se govori o oslabljenom apsorpcijskom kapacitetu za proširenje.

Kao zadnji “kamen spoticanja” EU-a već smo prije spomenuli Kosovsku krizu. Važno je spomenuti neke propuste u pogledu Kosova. Do 1999. godine pitanje Kosova bilo je smatrano problemom kršenja ljudskih prava, dok je kosovska kriza uvelike podijelila članice Unije. Prekretnica se zbila potkraj 1999. godine kada je kosovska kriza proglašena “Europskom krizom” na Samitu Unije u Kölnu. Stoga se može zaključiti kako je kosovsko pitanje jedna od točaka preokreta vanjske i sigurnosne politike EU-a. Do sredine Kosovske krize ipak su se dogodile neke promjene – poglavito u razvijanju instrumenata rješavanja sukoba i razvoju zajedničke vanjske politike prema regiji. To je rezultiralo posebnim misijama kao što su EULEX (European Union Rule of Law Mission) – misija na Kosovo, ALTEA – policijska misija EU-a u Bosni i Hercegovini, EUMP BiH – policijska misija u BiH, te mnogim drugim.

Zaključno treba ustvrditi da su zemlje članice EU-a na neki način još uvijek glavni akteri u europskoj vanjskoj politici prema zemljama jugoistočne Europe, a ne tijela Europske Unije – koliko zbog problema u funkcioniranju institucija toliko i zbog intergovernmentalističkog pristupa. Tako su pojedine članice na slučaju Kosova pokazale da se njihovo donošenje odluka i kreiranje vanjske politike temelji na nacionalnim interesima, očito zanemarujući zajednički interes Unije i njezinu zajedničku vanjsku politiku.

U prilog toj tezi ide i činjenica da je Javier Solana kao predstavnik EU-a uspio u postizanju učinkovitog mirovnog sporazuma koji je okončao prije spomenute sukobe u Makedoniji (BJRM). Još jedan dokaz tome jest spomenuto potpisivanje Sporazuma s Republikom Srbijom unatoč protivljenju nekih članica¹² Unije.

Ipak, prilikom promišljanja vanjske politike prema zemljama zapadnog Balkana ne treba upasti u zamku isključive analize bilateralnih odnosa zemalja članica prema zemljama regije, već istodobno treba procijeniti i ulo-

11 Internetska stranica – www.cepr.org/pubs/dps/DP6672.asp

12 Kraljevine Nizozemske i Kraljevine Belgije.

gu Europske komisije, te zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku.

Krajnji rezultati procesa stabilizacije i pridruživanja bit će vidljivi tek u daljnjoj budućnosti. Neriješena pitanja u regiji su brojna, a apsorpcijski kapacitet Unije smanjen. Zasigurno, EU će u budućnosti morati preuzeti regionalnu ulogu u sigurnosnom smislu, a ujedno se i više okrenuti politici proširenja (PSP).

Rješenje Kosovskog pitanja i buduće strukture Bosne i Hercegovine ključni su čimbenici trajne sigurnosti u regiji. Zaustavljanje proširenja zbog bilateralnih problema u slučajevima Hrvatske i Makedonije ne može nikako pospješiti proces oporavka i stabilizacije zemalja regije jer europska perspektiva stupanja u punopravno članstvo predstavlja snažno oruđe u ekonomskom i političkom oporavku tih zemalja.

LITERATURA I IZVORI

BAIER, S. (2004.), *Proširenje Europe na istok: najveći izazov za Europu*, Palinber, Osijek, Zagreb, Split; druga edicija.

Berlin Plus sporazum – http://www.nato.int/shape/news/2003/shape_eu/se0308_22a.htm

Brief Guide to the European Security and Defence Policy (ESDP), Permanent Representation of France to the European Union Political and Security Committee, Brussels, 2005.

Europska sigurnosna strategija – <http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>

GURAZIU, R. (2008.), *European Union Foreign Policy Making towards the Western Balkans: Lessons learned* (str. 47; §179, 182); Middlesex University; Supp. Dr. Peter Hough.

http://www.javno.com/hr-svijet/nizozemska-protiv-potpisivanja-ssp-a-sa-srbijom_114993

<http://www.index.hr/vijesti/clanak/srpski-predsjednik-potpisuje-ssp-za-17-dana/382398.aspx>

Is widening threatening the deepening? – www.cepr.org/pubs/dps/DP6672.asp

VERGHEUGEN, G. (2004.), *Towards a Wider Europe: the new agenda*; Prime Ministerial Conference of the Vilnius and Visegrad Democracies: “Towards a Wider Europe: the new agenda”; Bratislava, 19 March 2004; SPEECH/04/141.